

Апсны – адуни иақәытхоу дгъылбжъахам

Апсабареи ауди

■ Абна псабара Адуниизегътәи амш есшыкъаса изагзәртоут март 3 азы. Уи хықъакы хадас иамоуб абна афа-унеи афлореи рыздааракәа ргана-хъала ауажәлларра иримоуб адирра аизырхара ауп.

Апсны зеиуаххъақазам апсабара, уи аекологиатә проблемақәа, урт рузыбашъа амфақәа дрылацәжәеит Апсныпресс иаңтәз аинтервиу ақны Апсны атцаарадырракәа Ракадемия аекология Аинститут аихабы, Апснытәи ахәынтуниверситет рапхъатәи апро-ректор Роман Дбар.

– Роман Сайд-ипа, иаҳеңтишашәхәа
хтәыл апсабарата ыцдарақәас иа-
моуб?

– Апсны азкәзшьбагауп иха-
раку азеицшбиологиатә, аеколо-
гиатә, ахаяуте еиуеншымзаарала.
Ари рузыбаупт атиақәа рыхккәа,
апстәкәа рыцааца, иара убас атәйла
иаҳыпрауеит апсаатәкәа рмигра-
тиәт мфадуқәа руакъы. Абри инавары-
ланы, Апсны адуни зегъы иақәыт-
хуо дгъылбжъахам, абри ақнитә хара
иаҳынуеит апланета зегъы азы иақ-
шьбагауп аекологиатә проблема хада-
қәа. Урт иреиуоуп ахайр ақьашьра,
ахая аеыпсхара, тың ақнитә даеч
тыңк ах аиасу ахкәа рыхпхъазара
амаҳчара, убрах иналатданы апса-
атәкәа ухә ахәча-мачқәа рыхккәа.

– Иарбан ххкәоу Апсны анызаара
ахықә ақны ииении икоу?

– Атиақәа ртәи ухәозар, хара хә-
ны шәкы инареиҳауп үзара мацара
изызхая, аендемиккәа ҳәа изышшоу
атиаа жәләка. Хадаратәла, урт улы-
лоит Гагратәи Бзыбатәи ашхарп-
ракәа рөп. Апроблема амехак зақароу
еилахкарац азы изағоит өйрпштәйк:
иааидкыланы ххкы адуни ақны
иамеханакы ауеит рацәак идуум уда-
дак ақара, өйрпшыс иаагозар, атәтәа
сахъа змоу ашәт, мамзаргы Гегатәи
аҳырхеа. Ус еицш икоу атыпкәа хара
ххкы имаҷзам. Проблемас икоу убри
ауп, урт даара иуашәшьроуп, ирх-
зызаалатәу, уи моу ауафы дазымхә-
цзакәа, ихы-игәи итамкәа иааидкыла-
ны ххкы зынзаск адуни ианызаауа
иқантар ауеит.

Апстәкәа рығонутдә абас
еицш иуашәшьроуп ахкәа рах
ипхъязатәу, рапхъаза иргыланы
раџаан зымеха зымыртбауа организ-
мәа, өйрпштәис иаагозар, ахапкәа
рығонутдә зхы нықызыг. Адирреи
аҳхәыцреи имамзар, ахаммәа знапы
алаку ауафы изгаамтазакәа Адгыл
афы ххкы атархара илшоит. Абри
камларц азы ианызаауа атиаа хккәа
инартцауланы рытцаара атакуп, избан-
зар ахкы ақәзаара – хъаҳера зқәым
процессуп. Хара хзы ари даара хра
алоуп, избанзар миллион шыкъаса
раахыс ишшакәгылоз аорганизмкәа
ахыкъоу атәлақәа руунеит реитинг
ақны Апсны апхъати ацааҳақәа ру-

ак ааннакылоит, убрах иатданакуеит
ицаулоу ахапкәа.

– Мэйзис хадас иримоузеи ахкәа
рхыпхъазара аитатәр?

– Рапхъаза иргыланы, ари мфады-
сует зыпсоу төу аорганизмкәа ахъи-
ауа атыпкәа рмачхара иаҳынаны. Ап-
сабарафы аеыпсхарақәа лассы-лассы
изыдхәалоу ауафы активла имфади-
го анхамматә усуре ауп. Насыпны
иқалаз, хара ихамазам ааглыхратә
наплак дүкәа. Иқалап, аекономиказы
ари рацәак иеесимзар, аха абиологии
атә еицшымзаара аикәырхара аганан-
хъала – даара ибзиазоуп.

Иофахаз, апстәкәеи атиақәеи
имаҷзуу рхккәа реиқәырхара иат-
натәуеит идиру аномративтә шыатагы,
уи уасхырс иатагылазароуп «Апсны
ашкәе қапшь». Иахъа уажәраанзә
уи хамазам, акымкәа-әбамкәа аеа-
зышәара шықатоуы. Хара хзы иахъа
уажәраанзә амч змоу қыадшәкәнү
ишихамац иаанхонит «СССР ашкәе қапшь»,
аха уа иарбоу адирратарақәа
рөйшлатауп. Өйрпшыс иаагозар, ша-
рахкәа рзышәарыцира агананхъ-
ала иахъето ахылапшери атқарақәа
амаҳчара, убрах иналатданы апса-
атәкәа ухә ахәча-мачқәа рыхккәа.

– Роман Сайд-ипа, иаҳеңтишашәхәа
хтәыл апсабарата ыцдарақәас иа-
моуб?

– Апсны азкәзшьбагауп иха-
раку азеицшбиологиатә, аеколо-
гиатә, ахаяуте еиуеншымзаарала.
Ари рузыбаупт атиақәа рыхккәа,
апстәкәа рыцааца, иара убас атәйла
иаҳыпрауеит апсаатәкәа рмигра-
тиәт мфадуқәа руакъы. Абри инавары-
ланы, Апсны адуни зегъы иақәыт-
хуо дгъылбжъахам, абри ақнитә хара
иаҳынуеит апланета зегъы азы иақ-
шьбагауп аекологиатә проблема хада-
қәа. Урт иреиуоуп ахайр ақьашьра,
ахая аеыпсхара, тың ақнитә даеч
тыңк ах аиасу ахкәа рыхпхъазара
амаҳчара, убрах иналатданы апса-
атәкәа ухә ахәча-мачқәа рыхккәа.

– Иарбан ххкәоу Апсны анызаара
ахықә ақны ииении икоу?

– Атиақәа ртәи ухәозар, хара хә-
ны шәкы инареиҳауп үзара мацара
изызхая, аендемиккәа ҳәа изышшоу
атиаа жәләка. Хадаратәла, урт улы-
лоит Гагратәи Бзыбатәи ашхарп-
ракәа рөп. Апроблема амехак зақароу
еилахкарац азы изағоит өйрпштәйк:
иааидкыланы ххкы адуни ақны
иамеханакы ауеит рацәак идуум уда-
дак ақара, өйрпшыс иаагозар, атәтәа
сахъа змоу ашәт, мамзаргы Гегатәи
аҳырхеа. Ус еицш икоу атыпкәа хара
ххкы имаҷзам. Проблемас икоу убри
ауп, урт даара иуашәшьроуп, ирх-
зызаалатәу, уи моу ауафы дазымхә-
цзакәа, ихы-игәи итамкәа иааидкыла-
ны ххкы зынзаск адуни ианызаауа
иқантар ауеит.

– Усмоплатәкәас икоузеи афло-
реи афауни рыхъаразы?

– Абиологииатә еицшымзаара
аикәырхара амфақәа ируакуп ап-
сабараҳчарата дгъылтакырақәа,
аҳырпшарракәа, амилатта парккәа
уҳәа рапттара. Ҳтәылафы чыдала
ирхъячуа апсабарата дгъылтакы-
рақәа зегъы иртишарку адуни ақны
ирекордуп хәа ипхъязоуп. Уи атәйла
атакырағы 26 процент иреиҳауп.
Урт рахъ иатданакуеит абас еицш икоу
аҳынхырпшарракәа – Пицунда-Мы-
сратаи, Псҳы-Гызыстатаи, иара убас
Рицати Амилатта парк, Амилатта парк
«Кәыдрытәи аиғхаша». Абрар иртишар-
куеит атәйла атакыра иадыланы
хыцъвара ишаны хәтк егъаахымхо.

Рацәзак иуыхъамшәо апстәкәеи
атиақәеи рығиара, рыхъела амырзра-
зы ақырзә атканакуеит апсқарра-
зы ахъирхәра армөнгра, иара убас
хлапшрада имаҷзахас атиақәа ре-
изгара. Абрар агананхъала даара атак
ду амоуп чыдала ахъыцкәеи ағары
рығонутдә аајзаратә, атараалашарата
усура амодапгара.

Аус адулатәууп ихафхъоу аамтакәа
раан ианызааа ахкәа Апсныка
раагара, ма реитарғиара. Абас еицш
ашвәақәа реиҳгара иағуп абынеи
Кавказтәи абаңаи реиҳгара икоу гра-
нахъала.

Апсаатәкәа иртишарку ақәзар,
Виктор Маланзина активла имфадигоз
атцааратә усуре иабзоураны Апсны
ашкәе итагалоуп апсаатәкәа рых-
кәа 300 иегаарыгымхо. Убарт рахъ-
тә апшбатәи ахтә иуашәшьшыроу,
ианызааа ҳәа апстәкәа рыхъчара
Жәларбжъаратәи аидыла ахкәа рси-
ағы иарбоуп. Шықәсик ахтә фын-
тә Апсны иахъпрауеит еиуеншым
аҳкәа иртишарку миллионла ап-
саатәкәа. Убарт шәартара ацимкәа
иپырларц азы алашарақәа апталатәууп.

– Изеицшроузеи абна атғыла-
зааша?

– Апсны абаңаи реингалара
амекак иахъа ижағсыз ашәшьшык-
са аламатта инаркны зегъ рааста
илақуп, аха ари иаанагауз проблема
ықазам ҳәа. Зтаатәи хаданы икоу
убри ауп, ақырзә илактәи адгыл
ахархәра акултура, атехнологиатә
ускәа рырмариара, абаңашъаиргы-
лара ақамзара. Абна ихамфақәеи
Апснытәи ахъынтуниверситети аима-
даракәа рыхъжъам. Апроблема ғәгә-
уп, избанзар хрестублика хы҆ца-
ра ишаны ә-хәтак бнала ихъуюп.
Анхамфатә усуре иамадоу азтаа-
ракәа зегъы апсабарахъчаратә та-
куды ту рымоуп.

– Апсны адуни ақны архъа иғы-
лоуп азәи ила ишъаны азыржәтә
ала. Иаанагома ари – ақыры хъаас
иктәым ҳәа?

– Атәылағы азиаскәа, ихъыцы-и-
дуу 4700 рајара ықоуп, шықәсик
афонуцкала Амшын еиқәа иалало-
ит 27 км/3. Адунеи ағы икәм тәйлак,
абаскәк зыла иахъбеноу. Атъхәтән-
тәи жәашыкәса рыхънүцкала ах-
уа гәгәла аеаҳапсахыз иахъаны,
фынта рыла еиҳажеит ақөурақәа.
Атәылакны азыржәтә меңгзараҳда
икоуп, аха иара убри аамтазы атәы-
лақәа жәпакы баапсыла иәжакәу-
еит. Иахъынзахатоу ххачы иаҳам-
гац изакә беирау ихамоу, иара
убас лассы-лассы уи ишабалак ҳәа
хәнзинеуеит. Абрар ихамоу амал ду
хашыкъоу иашам. Убри еиҷаҳарала
азыкъазаша – ҳәпхъакати аби-
ракәа итәи-ипха инх-интүа, мал-
ла-шынла ибенианы рыхъларла иауас-
хыруп. Иазгәтәтәууп, апсуа еснагъ
тасс ишрымаз азыхъкәа, ақаарықәа,
азиаскәа рыхъзаша, реиҳчара. Урт
ағам ртарыжбуамыз, рыхъкәа ре-
зыккәа ишомыз, арахъ ртакыртакәа
диргыломыз. Ари атрадиция – хара-
да аудуне шхадахъылау ашъатакәа
ириукын.

– Шәара шәвзлахәаңшуала, ап-
сабара ҳатыр ақетан азыкъазаша
ҳамттар, изеицшрохузеи ахъы-
къакъа?

– Ауафы изгәаамыкзакәа, дазым-
хъыцзакәа икәша-микәша икоу, дыз-
лагылу апсабара апъргара, абиologi-
ята хырсааца аитатара иезизикъы,
иара ипстазааразы, ихныкъегара-
зы ашәартара ду инапала иапти-
дит. Ҳара абиologiята еицшымзаара
еиқәырхатәууп ҳәа ҳанцәажәо, ус ба-
ша ажәапшаны иахъәзом, ари ауа-
татыкаса реиқәырхара иағызәүп.

Акырыхъа изирихеит
Борис Қаюна

Атцарапа, зыхъз еицырдыруа

Виачеслав Чиркба – 65

■ Март 17 азы имшира азгәеит
атцарапа-алингист, аполитикатә у-
зук, афилогиатә тцаарадырракәа
рдоктор, Апсны атцаарадырракәа Рак-
адемия академик, Гизария ихъа зу
апремия алайрат, Апсны адәнүкәтәи
аускәа пасатәи рминистр, Апсны Ахада
иикы 2016 ш. азында Апсны адә-
нүкәтәи аускәа рминистр дыккан.

2007 ш. инаркны 2008 ш. азында
адәнүкәтәи аполитиказы Апсны Ахада
диабжъағын. 2008 ш. инаркны 2011
шықасында – Апсны Ахада Иусбарты
Аихабы ихатыпшыс аус үиан. 2011
ш. инаркны 2016 ш. азында Апсны адә-
нүкәтәи аускәа рминистр дыккан.

Чиркба 2008 ш. инаркны 2016 ш. азында
Аахыт-Кавказ ашәартада-
разы Жәларбжъаратәи Женеватәи
аиғәжәаракәа рәкны Апснытәи ад-
легация деиҳабын.

Чиркба – Жәларбжъаратәи Кав-
казтәаңшоңа реиқәаракәа жәпакы
дрылархәуп, ауниверситет ағы атара
дирдит.

2020 ш. инаркны 1991 шықасында
тцаарадырратә усузшыс аус үиан ССР
атцаарадырракәа Ракадемия абыз-
шәаңшоңа Аинститут Кавказтәи абыз-
шәаңшоңа ресектор ақнитә.

1991 ш. инаркны 1996 ш. азында
Лейдентәи ауниверситет (Нидерланды)
аиғырпштәре, атцааратә лингвистика
Аинститут адокторант дыккан. Уи даналга
ихъеит адоктортә диссертация «Азеицш
мраташәаракавказтәи абызшәа». Уи афо-

Апсуа хәшәкәеи атәхәкәеи рдунеи

Жәлар рмедицина

Альбина Жыбы

Жәлар рмедицина жәлар рәказара, рдоухатә күлтүра иахетакуп. Жәлар рмедицина ҳазхъапшуазар, иахъа уажәраңзагы ари ахырхарта актуалра алоуп Апсны.

Ақытқаға рең икоуп апсуа хәшәкәе қазто, жәлар рмедицина адырығы. Урт рдырракә, шамахамзар, абиқарала еимдо иааргоит. Иңаштышаша, иахъа амедицина ағиара ду анамоу аамтазы, апсы тоуп жәлар рмедицинағы. Ари аздаара аганахъала дарбанзаңлак имоуп ихата гәаңнагара. Хара ари қазаран ахасабала ҳазнеиент.

«Сара амедицина аганахъала атара салымгейт, издыруа – санхәа ислыртца ау!», - ләхәйт иаразнак Фирзуа Цәенипхә ҳайбабара рапхатә аминутаз. Дәрыпш ақытан инхо Кәрәржына ртәца ғынғажәа шықаса түеит апсуа хәшәкәе қалтойжытеи. Ари аус, ланхә Шыурет Җәйизпхә ләкынта лара лаҳа ииасит, уи илзымдыруа хәшәы ықамымз.

«Саңалагы сарғы ҳақан ағын-атығы, аха лара ихалтазомыз. Санхәа ианлылымш, дрыцхашан, азә ахәшә даштланы данаилакты сара иқастон. Азын иантаяуа атиша адацқа атхра мариам, нас азы хьшәшәа иаңағыланы азәзәара, аха иқастоз ала ауаа хрыхәар ақыны. Лара илзымдыруа арбан, аблыхәшә, амгәхъа ахәшә ухәа. Иахъа хәлаанза абаҳча дытсан. Агха сымоуп илдыруа зегы ахысымтаз. Анкы ахакын дабақаз, абас ами ауаа шалдыргоз», - ләхәит латара.

Фирзуа ланхәа ләкынта атагә ахәшәни аду ахәшәни ақаташа лтцепт. Уи иаштапаны Дәрыпш иааует Апсны араонқа рәкынта, иара убас хтәйла аңтыгынтыгы. Азәи ианихәлак, даеаңәи ииңхәйт, «дара рхала еибырхәйт, сара схы зырыгзазом».

Атагә ахәшә ақозар, актәи-аффатәи ағаңзарғы ианыкоу гамтазы ихәртуп, убры аан ахәзбы адымыркысыхъазар ауп», - азгәлтойт Фирзуа.

Атагә ахәшә злақартқо атиша ашъха еизхәуеит, агағахъа иааганы еита-ухар, архын ифоит, усқан иара иалоу ахәшәгы пхастахоит. Фирзуа шықасык ахъ пшынта ашъха дцаны уи атиша еизылгойт, иахъеизхәуа аттықәа лдүрүеит, уахъ анеираты мариам, аха лыгшәма длыцхрауеит. Атиша аңтылхуа Аңцәа иахъ лхы нарханы, ауаа хәртас ироуаит хәа хәнни ицүлхүеит. Үақоуп лырахъ ахылныхъә. Данцо уи азы иатхуа: аилаү, ахартәи лгоит.

«Санхәа ңесшәра ашъха данцоз ислырбейт атагә злытуа атиша. Сара сыңсыргы, ауаа брыцхраала, быуатә-бтакхәа ирзықатдала, шәргын ишәйкәла ҳаа салжәон. Лара даныпсы ауаа анира иакытит, аха нас ҳауаңа сыйхәо иалагеит. Сарғы иқасталар ақәхеит. Ашъха сцан итхын иааңгейт ахәшә злытуа. Убасоуп шалалаз», - хәләйт Фирзуа.

Атагә ахәшә Фирзуа ианытылхуа амза антәамтаз ауп. Үсқаноуп ашъхараша дандығы.

«Атиша напык итнахуазароуп.

Атагә ахәшә злытуа х-хыкыны еипшы икоуп. Ашәт акоуп, аха ашҳам злуу рылоуп. Сара сымцар, ахәшә азәгызы изаагазом, адац сағыны, ақакала ирыцқо еизылгойт. Ағыны иаңаңзагалак, адгыны иңаңцаңтойт. Ус иаңуңжыр ихәшәхәзом», - дхәңәжәон Фирзуа.

Ахәшәтәфи иахъырбейт ии ыңғатаны иахъырмай. Аныш ақындысы, атиша адацқа дырхылапшүеит, имфарцаз есиуаха азы атальоит. Азә данаанылак ахәшә ыңғын х-литрак зкуа абаллон ағы еитталцоит. Ауағы имоуп атагә зеңшору еипш ахәшә қалтойт. Иара даара имчук азы азыхъаша ағы еитталцоит, азыркәнданағы иа-разнак ашәа хылолт, ипхастахоит. Ахәшә пхастамхарца архышәшәа атагылазароуп.

Хара ико рзы ахәшә амтқараш ағы еитталцоит, аха уигыны анағы азы шаларташа ралхәйт. Лара иахъыгы ауаа лзааует ахәшә рзықалттарцаз. «Иааует апсуюа, аурысцәа. Ирихә-озаап. Ирихә Аңцәа иқатда!», - хәа дынхыжоит Фирзуа ажәған ахъ дыңшуда ииңеңшәа.

Лара илхәйт еихарак иаину ахәса шракәу. Илымоу апыша иабзоураны ауаа зыргәкүа анырхәлак ашътахъ иатхуа ахәшә рзықалтойт.

«Сара ақыаадқа срихъапшыртә еипш амедицинатә тара сымазам, еиттархә алоуп иртаку шеильтка-ауа. Изысымтогы дыздыруазароуп. Иахъәеп, зәа зәйәм апхәис ахәшә лжәйр қалазом. Ахимиа қазтахъоулы ахәшә инаалазом», - азгәлтойт Фирзуа.

Лара илхәйт ахәшә ззылқалцо-

рхынта ишықу қыршықәа инеиңкылыланы илаауа. Ус дыңуп азәи - жәашықәа Москвантә иаауа.

«Апсуа хәшәи ануја ағырт ахәшәкәа ацужыр қалазом, уи адагы уфата уақылпшузароуп, ахши, арыжәтәи, апсуа хәшәи еинаалом. Ахыхәшә қалоит, аха имчымзароуп. Ахәшә нағзаны ижәтәуп, нас ауп анализқа атана ианеиңүрпш», - еитталхәйт Фирзуа.

Фирзуа излалхә ола, ахәшә ануја ахътахъ атагә иахъылапшлатәуп. Дац үзара иааныжызар қалоит. Еснағы угәуенізароуп, убры ақынта аиттада шықасык ахъ зынк ижәләр бзиуп. Ҳәарада, лара ахәшә ақаташа амзакәа зегы аарты илхәом, избансар ус иапуп, ус тасны иамоуп, матанакәа ахәшә амч аяңызует хәа ирхәзоз.

Атиша арақа рығиаразы. Апсны

апсабара абеиара иапнатеит атагылазаша бзия. Уи акәхап ауағызы урт ахъиңшәтәразы рхы изадырхәз. Атарауа Стелла Арышпхә диссертация усумта «Апсуа жәлар рмедицина. XIX-XX ашәшықасқа рзы» ағы изианы иаарпшуп аттамтақәа анымфапылгоз аамтазы еиқәнханы иказ ақазацәа ирдүруа апсуа хәшәкәа. Апсны араинқа зегы рең, шамахамзар, икан апсуа хәшәкәа рықаташа здыруа ауаа. Урт рдырракә абиқарала аттаңа арыфынгылғы амымырдидон. Аб аға иттон, ахъа - атаца. Ус, Атара дынхон еицирдүруа ахәшәтәфи Баз Маршан. Иара идириракә аиша ипа иттит, егы ичкән. Абасала абиқарала ирхәзаны иаарпруа апсуа хәшәкәа рымазакәа. Аха икоуп ағырштәкәа, адирракәа анеимырмодзгы. Аимара инхоз апсуа хәшәтәфи Тык Җөпуга, эхатара ба-апсу ачыркәа ғылкон. Стелла Арышпхә лусумтағы икоуп, иара 150 инаре-иҳаны ағыркәа шықаптада. Иара ачкын димамыз ақынта идири-ракәа азәгызы иимтәйт, изгабца уи рылшом ҳәа ирхәзен. Тык Җөпуга идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы имамызт, убысқан Саат идириракә аиша злаңиауз имаругақәеи иара дынпсы ашътахъ аныш иамардәйт, иара уасиатны ишаанихъяз еипш. Иара убас диссертация иар-боуп аинтерес зцу фактқа. Ҳәарада, адирракәа рыртомызт атәмүеит, урт узаахомызт, аха дыкан амхазыр-ра иахъынаны ихтказ Саат Қәркыба. Иара иқыта ғәкәкәа Әшырақа дынхынхә, ифы бғаны икан, иргыларта еипш апарағы им